

СЪОБЩЕНИЕ ЗА ПЕЧАТА

845/15

20/11/2015

Заключения на Съвета на Европейския съюз и на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, относно засилване на действията на наказателното правосъдие в отговор на радикализацията, водеща до тероризъм и насилствен екстремизъм

КАТО ОТБЕЛЯЗВАТ, че радикализацията, водеща до тероризъм и насилствен екстремизъм, поради своя многоизмерен и динамичен характер, води до значителни и нарастващи предизвикателства, на които трябва да се противодейства и със средствата на съдебната система, най-вече от страна на държавите членки, но също така, когато е целесъобразно, чрез координирана подкрепа на европейско равнище в съответствие с Договорите;

КАТО ПРИПОМНЯТ, че в рамките на стратегията на ЕС за борба с тероризма^[1] през юни 2014 г. Съветът прие преработена стратегия на ЕС за борба срещу радикализацията и набирането на терористи^[2], а през декември 2014 г.^[3] и юни 2015 г.^[4] посочи важността на предотвратяването и противодействието на това явление като приоритет за бъдещите действия;

КАТО ПРИПОМНЯТ, че в изявлението си от 12 февруари 2015 г.^[5] Европейският съвет подчерта необходимостта да се създадат инициативи по отношение на превъзпитанието (в съдебен контекст), за да се противодейства на факторите, допринасящи за радикализацията, водеща до тероризъм и насилствен екстремизъм, включително в затворите;

ВЪЗ ОСНОВА на дискусиите на министрите на правосъдието относно ефективни съдебни действия в отговор на радикализацията, водеща до тероризъм и насилствен екстремизъм, които завършиха със съвместното изявление от Рига от 29—30 януари 2015 г., както и обсъжданията по време на работния обяд на министрите на 13 март 2015 г. и — съвсем неотдавна — резултатите от министерската конференция на 19 октомври 2015 г., посветени на този въпрос;

КАТО ОТЧИТА, че в съобщението на Комисията, озаглавено „Предотвратяване на радикализацията, водеща до тероризъм и екстремистко насилие: укрепване на реакцията на ЕС“^[6], Европейската програма за сигурност от април 2015 г.^[7], както и заключенията на Съвета относно обновената стратегия за вътрешна сигурност на Европейския съюз от юни 2015 г.^[8], специфичната проблематика на откъсването от терористична дейност, превъзпитанието, дерадикализацията и борбата с радикализацията се разглежда като приоритет на работата през следващите години;

Съветът на Европейския съюз и държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета,

СЧИТАТ, че е необходимо да бъде възприет междусекторен и междудисциплинарен подход за ефективна борба с радикализацията, водеща до тероризъм и насилствен екстремизъм, като се взема под внимание всеки отделен аспект: превенция, разследване, съдебно преследване, осъждане, превъзпитание и реинтеграция.

СЧИТАТ, че за тази цел е необходимо да се осигури подходяща координация и взаимодействие между всички публични и частни заинтересовани страни, в частност прокурорите и съдиите, чрез използване на наличните правни инструменти и политики, при пълно зачитане на принципите на правовата държава и Хартата на основните права на Европейския съюз,

КАТО ОТДАВАТ ДЪЛЖИМОТО ВНИМАНИЕ на рисковете за обществената сигурност

КАТО ОСЪЗНАВАТ необходимостта от диференциране в зависимост от реалните потребности и специфичните рискове по места, националните правни системи и съдебна уредба, както и привлечените към участие фактори и заинтересовани страни и следователно от възприемането на отделен подход за всеки конкретен случай

ЗАКЛЮЧАВАТ, че поради това следните мерки биха допринесли за действията на наказателното правосъдие в отговор на радикализацията, водеща до тероризъм и насилствен екстремизъм, ПРИКАНВАТ НАСТОЙЧИВО всички заинтересовани

страни да прилагат нужните действия винаги и навсякъде, където това е възможно, и ИЗТЪКВАТ съществената роля на местните участници

1. Структура и организация на режимите на задържане

- държавите членки да прилагат обмислена и диференцирана политика с оглед на предотвратяване на радикализацията, водеща до тероризъм и насилствен екстремизъм, в затворите, съобразена с националните обстоятелства и с потребностите на засегнатите лица, която може да включва следните елементи:
 - разработване на инструменти за оценка на риска и начини за установяване на ранните признаци на радикализация и активизиране на обмена на информация между различните участници по веригата на наказателното правосъдие
 - осигуряване на достатъчен брой добре обучени религиозни представители в затворите и предоставяне на подкрепа за социалните работници и съветници
 - осигуряване в затворите на възможности за обучение на затворниците и за придобиване на умения за критическо мислене
 - гарантиране на сигурна среда в затворите с оглед на ефективното прилагане на програми за превъзпитание и реинтеграция, като се обръща внимание на съществуващото уважение и взаимодействие между служителите в затворите и задържаните
 - в този контекст продължаване на работата за подобряване на условията за задържане в съответствие с разработените правила и свързаната с това текуща работа в Съвета на Европа
- във връзка с това държавите членки да се възползват от извлечените поуки, най-добрите практики и препоръките, отправени от Мрежата за осведоменост по въпросите на радикализацията (RAN), и по-специално от работната ѝ група „Затвори и пробация“, последно поместени в документа за преглед от октомври 2015 г. „Справяне с радикализацията в контекста на затворите и пробацията“;
- работната група на RAN да продължи да осигурява платформа за обмен на добри практики по този въпрос и да даде своя принос за прегледа на наръчника от 2008 г., изготвен от Австрия, Франция и Германия, относно начините за справяне с радикализацията, водеща до тероризъм и насилствен екстремизъм, по-специално в затворите;
- държавите членки да разработят по целесъобразност програми за дерадикализация/прекратяване на участието/превъзпитание, които да бъдат прилагани в затворите преди освобождаването, и програми за насърчаване на интеграцията след освобождаването;
- държавите членки да използват центъра за високи постижения на RAN и да се възползват от неговото предложение да им предоставя подкрепа при изготвянето на нужните програми по тяхно искане.

2. Алтернативни или мерки по отношение на наказателното преследване и/или задържането

- държавите членки да насочат своите действия срещу чуждестранните бойци терористи по мултидисциплинарен и цялостен начин, включително по целесъобразност чрез обмен на значима информация между правоприлагащите органите, службите за сигурност и прокуратурата, а когато е уместно, с местните органи и социалните работници; това би могло да се постигне чрез създаването на мултидисциплинарни органи или работни методи или като се гарантира по друг начин, че проследяването на случаите се извършва по интегриран начин;
- държавите членки да използват в максимална степен Европейската информационна система за съдимост (ECRIS), а Комисията да представи предложение за включването в обхвата на ECRIS и на граждани на трети държави;
- държавите членки да обмислят, в рамките на своята национална съдебна организация и като използват гъвкавостта на наказателноправната си система (за деца), диференциран индивидуален подход, основаващ се на точна оценка на риска при отчитане на съображенията, свързани със сигурността и обществената безопасност, включително, когато е целесъобразно, алтернативни или допълнителни мерки за наказателно преследване и/или задържане на всички етапи на процедурата, сред които превъзпитанието, включително като условие за пробация или прекратяване на присъда за лишаване от свобода;
- държавите членки да обмислят възможността за използване и доразвиване на инструмент за оценка на риска за съдебната система, който да се използва при разглеждане на посочените по-горе алтернативни или допълнителни мерки, на базата на индивидуален подход, вкл. възможност за редовна преоценка на риска, предвид факта, че дерадикализацията е динамичен процес; в този контекст да използват това, което вече е направено от Съвета на Европа и Международния център за борба с тероризма (ICCT).

3. Интеграция, превъзпитание и реинтеграция

- държавите членки да полагат усилия за отстраняване на първопричините за радикализацията, водеща до тероризъм и насилствен екстремизъм, чрез целенасочени превантивни мерки, чрез разработване на водещи до сближаване действия и програми, включително в сферата на образованието, които да утвърждават основните права, принципите на правовата държава и демокрацията и насърчават приобщаващи, толерантни и плуралистични общества;

- органите на местно, национално, европейско и международно равнище, съвместно с гражданското общество, да разработят методи и инструменти за разчупване на стереотипите и развитие на контрапропаганда, насочени към различни целеви групи, включително чрез създаването на мрежи и обществени пространства за диалог;
- в този контекст, държавите членки, с подкрепата на Комисията и съответните агенции на ЕС, да предприемат действия, насочени по-специално срещу използването на интернет за целите на тероризма, радикализацията и набирането на терористи и срещу публикуването онлайн на изказвания, насаждащи омраза, които подхранват страха и разпространяват погрешни схващания и стереотипи срещу конкретни общности и групи и подбуждат към насилие и омраза, по-специално като развиват сътрудничество, включително с доставчиците на интернет услуги, в областта на стратегическата комуникация, а когато е целесъобразно — и звената за сигнализиране на незаконно съдържание в интернет, напр. като продължат да предоставят подкрепа на звеното на Европол за сигнализиране за незаконно съдържание в интернет и на Консултативния екип за стратегически комуникации относно Сирия;
- държавите членки да прилагат мерки, които позволяват превъзпитание, дерадикализация или прекратяване на участието както вътре в затворите, така и извън тях, и реинтеграцията в обществото на завърналите се лица и на тези, които са били възпрепятствани да пътуват, съобразени с местните условия и конкретния случай;
- държавите членки да ангажират жертвите и реабилитираните бивши чуждестранни бойци-терористи, както и социалните работници, общностите и семействата;
- държавите членки да обменят помежду си натрупания опит и най-добри практики в областта на превъзпитанието, дерадикализацията и прекратяването на участието вътре в затворите и извън тях;
- държавите членки да използват експертния опит на центъра за високи постижения на RAN и да се възползват от неговото предложение да им предоставя подкрепа при изготвянето на нужните програми по тяхно искане.

4. Обучение

- държавите членки да осигурят ресурси за подходящо обучение на всички участници (служители в затворите, пробационни служители, съдебни органи и др.), които се занимават с борба срещу използващи насилие радикализирани екстремисти или лица, за които съществува риск от радикализация, по устойчив и мултидисциплинарен начин и чрез използване на наличната подкрепа на равнище ЕС и на международно равнище;
- Европейската мрежа за съдебно обучение (EJTN), Европейския полицейски колеж (CEPOL), при използване на експертния опит на Евроюст, центъра за високи постижения на RAN, и — когато е целесъобразно — Европейската организация за пробация и Europris, да подпомогнат държавите членки с разнообразни форми на обучение (традиционни курсове, уеб семинари, обмен на персонал,...) за цялата верига от участници в наказателното правосъдие, занимаващи се с тероризма; в този контекст специално внимание следва да се обърне на методология за оценка на риска и за разработването на програми за превъзпитание, използването на алтернативи на задържането, както и други подобни образователни възможности за несъдебни участници, които работят с радикализирани лица.

5. Извличане на поуки от наблюдението и обмен на практики

- като използва своя инструмент за наблюдение на издаването на присъди във връзка с тероризма, Евроюст да продължи да наблюдава тенденциите и развитието, свързани с приложимата законодателна рамка и съответната съдебна практика в държавите членки по отношение на тероризма и радикализацията, която води до насилие, включително използването на алтернативи на съдебното преследване и задържането, като по този начин се допринася за по-нататъшното развитие на политиката в областта на наказателното преследване във връзка с чуждестранните бойци терористи;
- Евроюст, RAN (чрез своите работни групи и чрез своя център за високи постижения), EJTN и, когато е целесъобразно, Европол, както и CEP и Europris, да насърчават обмена на съществуващи национални практики и извлечените от тях поуки, като се използват и резултатите от работата на други съответни органи (по-специално UNICRI^[9] и GCTF^[10]) във връзка с ответните действия на наказателното правосъдие по отношение на радикализацията, водеща до тероризъм и насилствен екстремизъм, по-специално въпросите, разгледани в точки 1—4:
 - структурата и организацията на центровете за задържане;
 - инструментите за оценка на риска, които да се използват от съдиите и прокурорите и от служителите в затворите за оценка на равнището на заплахата, която представляват чуждестранните бойци терористи и завърналите се чуждестранни бойци;
 - системите на категоризация, насочени към оценка на най-подходящата линия на действие за всеки отделен случай;
 - алтернативните или допълнителните мерки по отношение на програмите за задържане и наказателно преследване, и по-специално за превъзпитание във и извън затворите;
 - сътрудничеството между съответните участници, в контекста на съдебното преследване и извън него, в т.ч. обучение;

- политиката в областта на наказателното правосъдие към чуждестранните бойци терористи;
- използването на интернет и социални платформи.

6. Финансиране

- Комисията да улесни изпълнението на посоченото по-горе чрез финансиране от страна на ЕС на програмите за обучение на различните заинтересовани страни и за конкретни проекти, в съответствие с правилата на съответните програми за финансиране;
- Комисията да предостави финансиране на държавите членки, за да разработват програми за дерадикализация/превъзпитание, както в затворите, така и при наказателните производства, по-специално чрез възпроизвеждане на полезни примери на най-добри практики от държавите членки като приоритетен въпрос, както и да подпомага създаването на такива програми от центъра за високи постижения към Мрежата за осведоменост по въпросите на радикализацията;
- държавите членки да осъществяват конкретни проекти, насочени към по-добро изпълнение на законодателството в областта на расизма и ксенофобията, включително чрез обучение на съдии, прокурори и полицейски органи; Комисията ще осигури целево финансиране за тази цел;
- държавите членки да подкрепят организациите на гражданското общество за насърчаване на толерантността и за борба с престъпленията от омраза и изказванията, насаждащи омраза, включително чрез създаване на онлайн информационни материали за противодействие, като Комисията допринася за това начинание;
- Комисията да подпомага прилагането на политиките за социална интеграция чрез Европейския социален фонд;
- държавите членки да насърчават различните заинтересовани страни, включително участниците в наказателното правосъдие, местните органи и гражданското общество да използват пълноценно наличното финансиране;
- посочените по-горе действия следва да се осъществят с финансовите средства, предвидени в многогодишната финансова рамка, и тези въпроси да бъдат интегрирани в средносрочния преглед на тази рамка.

7. Външно измерение

- ЕС да насърчава в международен план мерки на наказателното правосъдие в отговор на радикализацията, водеща до тероризъм и насилствен екстремизъм, и да подпомага трети партньори в това отношение, като отдава дължимото внимание на местните условия и съображенията, свързани със сигурността и обществената безопасност;

ПРИКАНВАТ председателството, Комисията и координатора на ЕС за борбата с тероризма, ако и когато е целесъобразно, да докладват на Съвета за напредъка в прилагането на настоящите заключения.

[1] 14469/4/05

[2] 9956/14

[3] 16526/14

[4] 9951/15

[5] SN 10/15

[6] 5451/14

[7] 8293/15

[8] 9798/15

[9] Междурегионален научноизследователски институт на ООН по престъпленията и правосъдието

[10] Глобален форум за борба с тероризма